

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

УДК (378.147:81'243):159.953–042

Сіняговська І. Ю.,
канд. пед. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг,
Україна, e-mail: siniahovska@donnuet.edu.ua

ВИЯВЛЕННЯ ТРУДНОЩІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ І СПОСОБИ ЇХ ПОДОЛАННЯ ЯК ПРОВІДНА ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОЇ АВТОНОМНОСТІ СТУДЕНТІВ ВНЗ

UDC (378.147:81'243):159.953–042

Siniahovska I. Yu.,
PhD in Pedagogic Sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade named
after Mykhailo Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: siniahovska@donnuet.edu.ua

REVEALING DIFFICULTIES IN THE FOREIGN LANGUAGE STUDYING AND MEANS OF THEIR OVERCOMING AS THE MAIN PRECONDITION OF FORMING THE HIGHER EDUCATION STUDENTS' COGNITIVE AUTONOMY

Мета. Довести на ґрунті теоретичного аналізу й узагальнення власного педагогічного досвіду щодо викладання іноземної мови у вищій школі, що виявлення труднощів у вивченні іноземної мови і способи їх подолання безпосередньо сприяють постійному зростанню рівня сформованості когнітивної автономності студентів.

Методи. Основні наукові результати отримані з використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: систематизації й узагальнення, теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу.

Результати. Теоретично обґрунтовано й узагальнено, що саме рівень здатності до виявлення труднощів у вивченні іноземної мови і способи їх подолання мають підвищуватися у прямій кореляційній залежності від того, з яким матеріалом працює студент самостійно. І допомогти йому в цьому має ефективна організація такої навчально-пізнавальної діяльності під час навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі, яка б сприяла постійному зростанню рівня сформованості когнітивної автономності кожного окремого студента для того, щоб підготувати студента до абсолютної когнітивної автономності із завершенням навчання.

Ключові слова: когнітивна автономність, процес навчання іноземної мови, навчально-пізнавальна активність.

Зміст поняття «когнітивна автономність» розкритий у багатьох психолого-педагогічних роботах. Більшість авторів розглядають її як якість особистості, що поєднує в собі вміння набувати нові знання і творчо застосовувати їх в різноманітних ситуаціях з прагненням до такої роботи.

З нашої точки зору, цей феномен являє собою особистісну якість студента, що поєднує в собі єдність трьох компонентів: когнітивного, ціннісного і діяльнісного. Ці сторони існують в тісній єдності і взаємообумовлені, тому що можна прагнути до пошуку знань, але не вміти їх набувати як наслідок «бар'єру» (труднощів), що виникають у процесі вивчення іноземної мови студентами.

Постановка проблеми. Саме тому ми розглядаємо проблему зняття труднощів і способів їх подолання як важливу обставину, що забезпечує розвиток когнітивної автономності студентів у процесі вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі. Теоретичний аналіз вказаної проблеми і досвід роботи дозволив нам розглядати

причини виникнення труднощів і знайти способи їх подолання, тим самим створюючи умови для ефективного розвитку когнітивної автономності майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією з поважних причин виникнення труднощів у навчанні іноземної мови є проблема психологічного характеру: боязнь тих, хто навчається, зробити помилку, що несприятливо виявляється на оформленні мови, її швидкості і змістовній стороні висловлювання. Постійне зазначення на помилки веде до психологічного «затискання» учня, виникненню того, що в психології називається «психологічним бар'єром» [5, с. 17].

Професіоналізм і майстерність викладача повинні підказати йому правильний підхід до роботи над помилками, шлях до їх прогнозування і попередження. Описуючи типові помилки при вивченні англійської мови, Н. Івицька відмічає: «...викладачам добре відомі випадки, коли помилка, скажімо, у вимові веде до викривлення змісту висловлювання. Фонопросодичне оформлення мови можна порівняти із зовнішністю людини, її манерами і особливостями спілкування, різноманітність словника, яким користується людина, асоціюється з її духовним багатством, а коректна граматики — із чіткістю і надійністю. Як у самій людині, так і в її мові лише сумісність перерахованих компонентів створює досконалість і гармонію. А тому прогнозувати потрібно всі види помилок» [2, с. 46].

Мета статті — визначити труднощі у вивченні іноземної мови і способи їх подолання в контексті формування когнітивної автономності майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прогнозуючи труднощі і реєструючи помилки, працюючи над їх попередженням і подоланням, ми не віддавали переваги якому-небудь одному із наведених аспектів, оскільки усі вони взаємопов'язані і взаємозалежні.

У ході науково-експериментальної роботи, що ґрунтується на аналізі психолого-педагогічної і методичної літератури, ми виявили таку типологію труднощів: лінгвістичні; дидактичні; аксіологічні; соціокультурні; вікові.

До причин виникнення труднощів того чи іншого плану ми віднесли: низький рівень лінгвістичної компетентності тих, хто навчається; недостатню сформованість механізму самоконтролю; низький рівень мотивації до вивчення іноземної мови і орієнтації на пізнання як цінності; соціокультурні відмінності в системі мов; ігнорування обліку індивідуальних і вікових факторів.

Лінгвістичні труднощі

До лінгвістичних труднощів ми віднесли труднощі, які викликані низьким рівнем лінгвістичної компетентності тих, хто навчається, і недостатньою сформованістю механізму самоконтролю. Під лінгвістичною компетентністю ми розуміли володіння мовленнєвими засобами, процесами породження і розпізнання тексту.

До причин, що спричиняють лінгвістичні труднощі, ми відносили інтерференцію рідної мови і низький рівень розвитку самоконтролю тих, хто навчається.

У процесі вивчення іноземної мови велике значення для прогнозування труднощів, передбачення і подолання типових помилок тих, хто навчається, має облік типологічних відмінностей у системах рідної та іноземної мов. До того ж своєчасне ознайомлення з типологічними відмінностями в системах мов, що контактують, може зняти лінгвістичні труднощі, застерегти чи допомогти позбутися деяких помилок.

Дослідження і досвід роботи доводять, що у мові не все можна пояснити. Саме тому, під час навчання іноземної мови великого значення набуває проблема розвитку відчуття мови. Будучи найвищим критерієм правильності іншомовного мовлення, відчуття мови є разом з тим ознакою найвищого рівня володіння іноземною мовою.

Відчуття мови допомагає тим, хто навчається, уникнути змішання стилів — використання зворотів, що є характерними для розмовного мовлення (наприклад «you see»), у доповідях, творах і навпаки — тенденції до використання «книжних» зворотів у розмовному мовленні (наприклад: «to my mind» замість «I think»; «to present smb. with smth.» замість «to give smb. smth. (as a present)»; «to make up one's mind» замість «to decide» та ін.

Концентрація уваги викладача на стилі мовлення учнів є запорукою успіху у навчанні іноземної мови, а розвиток відчуття мови через моделювання мовленнєвих ситуацій і використання вже вивчених мовних моделей є одним зі способів усунення труднощів інтерференції рідної мови [3].

Одним із прийомів подолання труднощів інтерференції рідної мови є дотримання принципу наочності: різні види зорової наочності (таблиці, малюнки, схеми, відеофільми) містять у собі достатньо велику кількість інформації, у той час як різні види слухової наочності виявляються позитивною мотивацією для тих, хто навчається.

Задля подолання лінгвістичних труднощів під час цілеспрямованого навчання іноземної мови формуємо у тих, хто навчається, навички самоконтролю, а також як ними користуватися. Самоконтроль розглядаємо як внутрішній механізм мовленнєво-розумової діяльності, що регулює оволодіння зовнішньою мовленнєвою діяльністю.

Лінгвістичні труднощі — категорія суб'єктивна, їх поява залежить від індивідуальних знань і умінь студентів. Тому, коли прогнозують труднощі, котрі можуть виникнути у тих, хто навчається, слід спиратись на власний досвід і спостереження, а також уміння розкладати мовленнєву чи мовну одиницю на дії, що складають її, і тим самим полегшити засвоєння матеріалу для студентів.

Дидактичні труднощі

До причин виникнення труднощів дидактичного характеру відносимо такі: домінування у навчанні одного виду мовленнєвої діяльності відносно інших; визначення у якості головного критерію вимог щодо лексичного і граматичного оформлення мовлення; невідповідність методу навчання індивідуальним особливостям і потребам тих, хто навчаються.

Сучасна практика навчання іноземних мов показує, що у теперішніх умовах значна увага приділяється навчанню усному мовленню порівняно з іншими видами іншомовної мовленнєвої діяльності. Саме тому дуже часто навчання читання підпорядковується формуванню саме таких навичок. Читання розглядаємо як самостійний вид мовленнєвої діяльності, що розвиває ум майбутнього фахівця, уміння видобувати з тексту думки, ідеї, факти, які містяться у ньому, розуміти його, оцінювати, використовувати отриману інформацію, як основний вид мовленнєвої діяльності, що сприяє розвитку діяльнісного компоненту когнітивної автономності студентів у процесі вивчення іноземної мови. [6]

Аналіз процесу розуміння іншомовного тексту був здійснений О. Соколовим, який вбачав особливості розуміння складного тексту в тому, що поряд із безпосереднім розумінням знайомого необхідно затримуватись на незнайомому, складному, обмірковувати його, викликати у свідомості відповідні образи, уявлення, переживання.

Задля подолання труднощів, пов'язаних з процесом розуміння іншомовного тексту при читанні, слід будувати навчання на основі системи вправ, які б були спрямовані на формування таких умінь, як: впізнання; побудова гіпотез; перехід від загальних визначень слова, котрі подаються у словнику, до спеціального значення, котре слово набуває у певному контексті; групування слів у межах речення і використання отриманих груп як смислових опор.

Слід використовувати такі види опору: контекстно-композиційні (доступність контексту; логічність викладення, композиційна чіткість; наявність заголовку, ілюстрацій, слів-реалій); лексичні (наявність знайомих слів, обумовленої лексики — слова, похідні від раніше вивчених, інтернаціональних слів, конвертованих слів — відомі слова в новому значенні); лінгвістичні (граматичні інформаційні ознаки, що допомагають розпізнавати діючу особу, дію тощо); логіко-змістові (граматичні структури, котрі передають відношення приналежності, місця тощо).

Також слід враховувати те, що за своїми індивідуальними особливостями ті, хто вивчають іноземну мову, поділяються на два основних типи, за М. Кабардовим. Люди так званого комунікативного типу «включаються у спілкування» легко, у них розвинутою є слухова пам'ять; коли вони попадають у чуже мовне середовище, вони дуже швидко сприймають на слух основні стереотипи мовленнєвого спілкування і можуть взагалі навчитися володіти мовою без спеціального навчання. Люди некомунікативного типу обов'язково повинні усвідомити систему мови, у них переважає зорова пам'ять — їм потрібно побачити іншомовний текст, і лише після цієї роботи вони можуть почати говорити цією мовою — комунікативний бар'єр у них є досить високий і його достатньо важко подолати.

О. Леонт'єв [5] відзначає, що мова йде тут не про наявність чи відсутність здібностей до мови, як часто вважають, — таких узагальнених здібностей не існує. Людина некомунікативного типу, наприклад, може мати чудові аналітичні здібності, що дозволяють швидко захопити структуру мови, але говорити їй буде все одно досить важко. Зазвичай людям цього типу простіше оволодіти «рецептивними» навичками, наприклад, вони розуміють краще іншомовний текст.

Іншою стороною забезпечення індивідуалізації у процесі навчання іноземної мови є орієнтація на самостійну творчу активність студента, на пошук оптимальної саме для нього стратегії оволодіння мовою і на використання прихованих резервів саме його особистості [4].

Таким чином, подолання труднощів, пов'язаних із індивідуальними особливостями і потребами тих, кого навчають, вимагає розробки варіативних навчальних ситуацій і добору методів навчання, які створюють умови для формування когнітивної автономності майбутнього фахівця.

Аксіологічні труднощі

Діяльність навчання — категорія суб'єктивна, суб'єкт повинен мати мотивацію і потребу у вивченні іноземної мови, які визначають успішність цієї діяльності. Відсутність інтересу до вивчення іноземної мови взагалі і комунікативно-пізнавальної потреби у читанні іншомовної літератури зі спеціальності пояснюють виникнення багатьох труднощів, котрі перешкоджають досягненню поставлених цілей.

Задля сприяння розвитку потреби й ціннісного ставлення студентів до процесу пізнання у ході професійно орієнтованого навчання тексти що використовуються, мають відповідати таким вимогам: відповідати професійним вимогам, що висувуються майбутнім спеціалістам; містити у собі новітню інформацію й бути практично значущими, тобто являти собою пізнавальну цінність; бути доступними, системними й логічно викладеними; спиратися на терміни й поняття професійно значущих дисциплін.

Тексти, що добираються, повинні викликати у студентів інтерес і бути вмотивованими щодо: інтелектуальних потреб та інтересів тих, хто навчається; прагматичних інтересів і потреб студентів. Вони мають відчувати, що пропонований їм матеріал стане у пригоді в їх подальшій професійній діяльності — соціальна мотивація, естетичних і емоційних потреб та інтересах студентів. Робота з матеріалом покликана надати їм відчуття радості й задоволення, відповідати їх естетичним уподобанням — емоційна мотивація.

Для студентів найбільш цікавими й такими, що стимулюють їх навчальну діяльність, виступають тексти професійної тематики, що являють собою пізнавальну цінність, містять у собі проблемні ситуації, спонукають до розміркувань — пізнавальна мотивація.

Досвід професійно орієнтованого навчання іноземної мови показує, що подолання аксіологічних труднощів є можливим: під час розробки навчально-методичних посібників, які передбачають не лише засвоєння обов'язкової лексики, граматичних структур, але й спрямовані на забезпечення ціннісного аспекту пізнання. До речі, інтерес до таких навчальних посібників є надзвичайно вибіркоким. Студенти бажають знати той лінгвістичний матеріал, що являє для них професійний інтерес і є конче необхідним; за умови організації такого навчального процесу, протягом якого студенти найбільшою мірою мають змогу реалізувати свою потребу у пізнанні й застосувати наявні знання через виконання різних видів завдань — від репродуктивних вправ до науково-дослідної роботи; за умови інтенсифікації процесу навчання і засвоєння знань за рахунок використання активних методів навчання і ціннісно орієнтованої технології навчання.

Соціокультурні труднощі

Розбіжності щодо соціокультурного сприйняття світу сучасними студентами, що оволодівають іноземною мовою, можуть призвести до появи труднощів у навчанні. Наявність фонових знань загальнолюдського чи регіонального характеру, що співпадають, дозволяє учасникам комунікації розуміти одне одного, але лише володіння країнознавчими фоновими знаннями дозволяє їм досягти повного взаєморозуміння. «За декілька годин занять Ви не зможете навчити тих, хто навчається, усьому тому, що носій мови набуває протягом свого життя, але декілька відібраних ситуацій і фактів можуть значно покращити взаєморозуміння» [8, с. 152].

Слід зазначити, що культури, котрі стоять досить далеко одна від одної, будуть мати менше спільних точок зіткнення, й об'єм фонових знань буде значно більшим, ніж за умови єдності культур. Вони утворюють частину того, що соціологи називають масовою культурою, тобто вони являють собою такі відомості, котрі є загальновідомими серед носіїв мови.

Таким чином, у засвоєнні іноземної мови найбільш очевидні труднощі спостерігаються на рівні соціокультурних фонових знань, відсутність чи недостатність яких призводять до появи утруднень під час здійснення мовленнєвої діяльності у заданому соціокультурному контексті. Це виявляється: а) у неадекватній інтерпретації національно-культурної, етнічної і соціально-стратифікаційної інформації; б) у некоректному вживанні лінгвокраїнознавчої і маркірованої лексики.

Спираючись на наведені твердження, можна дійти висновку, що задля подолання труднощів, зумовлених соціокультурними розбіжностями, необхідно забезпечити наявність лінгвокраїнознавчих текстів, які б містили у собі як функціональну країнознавчу інформацію (відображення життя нашої країни, також країн, мова яких вивчається), так і фонову (відомості щодо норм і традицій спілкування цією мовою, реалії повсякденного життя). При цьому тексти у якості свого змісту мають нести функціональну інформацію, а саме предмет навчального, професійного, культурного і побутового спілкування, а у якості коментарів — фонову інформацію, тобто відомості про норми і традиції спілкування, реалії країни, мова якої вивчається.

Вікові труднощі

Аналіз психолого-педагогічної літератури і досвід власної роботи показують, що незнання вікових і психологічних особливостей особистості студента можуть також спричиняти виникнення труднощів під час навчання іноземної мови. Для здійснення цілеспрямованого впливу на студента викладач повинен перш за все знати, що являє собою той, хто виступає у якості об'єкта і суб'єкта виховання і навчання. Д. Ушин-

ський наголошував, що «якщо педагогіка хоче виховати людину в усіх відношеннях, то вона повинна перш за все пізнати її в усіх відношеннях» [7].

Б. Ананьєв [1] виокремлює студентський вік як етап входження у сферу обраної професійно-соціальної діяльності, як час інтенсивного формування спеціальних здібностей у зв'язку із професіоналізацією.

У цьому віці розумові здібності індивіда є повністю сформовані. Студенти володіють складними розумовими операціями (аналіз, синтез, порівняння, спілкування, систематизація, абстрагування, конкретизація), мають досить багатий поняттєвий апарат. У психологічних дослідженнях наводяться дані щодо оптимальної зорової і слухової чуттєвості у віці 20 років.

Виходячи з цього, необхідно будувати процес навчання не на механічному запам'ятовуванні матеріалу, а на мнемічній діяльності, яка є логічно організованою. Ефективність запам'ятовування залежить від того, яким чином поставлено завдання, як організовано матеріал, який студенту необхідно запам'ятати, наскільки добре студент засвоїв способи запам'ятовування і пригадування.

В умовах навчання у студентів формуються специфічні особливості усвідомлення й самосвідомості. Такі особливості пов'язані з тим, що провідною для психічного розвитку студентів є професійно орієнтована діяльність. Навчальна діяльність перетворюється на предмет їх усвідомлення і саморегуляції. Функція саморегуляції проявляється у цілеспрямованості студента, в обмеженні витрат свого часу, зусиль тощо.

Це дає змогу дійти висновку щодо можливості сформувати систему специфічних способів навчання, котрі стають основою саморегуляції навчальної діяльності. До таких способів відносимо уміння: читати науковий текст, запам'ятовувати матеріал, що засвоюється, організувати час життя і контролювати навчальні дії (самоконтроль і самокорекція). На основі сформованої системи навчальних умінь у студентів формується адекватна самооцінка, яка є важливим особистісним утворенням.

Слід також зазначити, що врахування самооцінки при організації навчальної діяльності є важливим ще й через те, що це викликає у студентів почуття задоволення своєю діяльністю. Втрата зацікавленості в успіху може спричинити зменшення активності студента. Самооцінка відіграє суттєву роль і для формування ціннісного ставлення до вивчення іноземної мови.

Висновки. Таким чином, знання вікових і психологічних особливостей студентів, а також їх врахування під час навчання іноземної мови, сприяють не лише більш ефективній організації навчального процесу, але й формуванню особистості майбутнього фахівця, його ціннісного ставлення до іноземної мови, професійно значущих знань, які він може набути лише за умови володіння нею на належному рівні.

Список літератури / References

1. Ананьєв, Б. Г. Избранные психологические труды : в 2-х т. / Б. Г. Ананьєв. — М. : Педагогика, 1980. — Т. 2. — 287 с., 214 р.

Anan'ev, B. G. (1980). *Izbrannye psichologicheskie trudy : v 2-h t.* [Selected psychological works : in 2 volumes. Volume 2]. Moscow, Pedagogica Publ., 287 p.

2. Ивицкая, Н. Д. О наиболее типичных ошибках при изучении английского языка и некоторых путях их преодоления / Н. Д. Ивицкая // Иностранные языки в школе. — 1985. — № 3. — С. 46–52.

Ivickaja, N. D. (1985). *O naibolee tipichnyh oshibkah pri izuchenii anglijskogo jazyka i nekotoryh putjah ih preodolenija* [About the most typical mistakes in the English learning and some ways of overcoming them]. *Inostrannyje yazyki v shkole* [Foreign languages at school], no. 3, pp. 46–52.

3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д-ра пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. — К. : Ленвіт, 2003. — 273 с.

Nikolayev, S. Yu. (ed.) (2003). *Zahalnoevropeiski rekomendasii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia* [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment]. Kyiv, Lenvit Publ., 273 p.

4. Китайгородская, Г. А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам / Г. А. Китайгородская. — М. : Изд-во МГУ, 1988. — 168 с.

Kitajgorodskaja, G. A. (1988). *Metodika intensivnogo obuchenija inostrannym jazykam* [Methodology of intensive foreign languages teaching]. Moscow, MGU Publ., 168 p.

5. Леонтьев, А. А. Психолого-педагогические основы обновления методики преподавания иностранных языков / А. А. Леонтьев // *Alma mater* (Вестник высшей школы). — 1998. — № 12. — С. 13–18.

Leont'ev, A. A. (1998). *Psihologo-pedagogicheskie osnovy obnovlenija metodiki prepodavanija inostrannyh jazykov* [Psychological and pedagogical basis of updated English teaching method]. *Alma mater (Vestnik vysshey shkoly)* [Alma mater: The Higher School Bulletin], no. 12, pp. 13–18.

6. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. — К. : ІПППО, 1999. — 450 с

Nychkalo, N. H. (ed.) (1999). *Sychasna shkola: psykhologo-pedahohichnyi aspekt: monohrafiia* [Modern school: psychological-pedagogical aspect]. Kyiv, IPPPO Publ., 450 p.

7. Ушинский, К. Д. Человек как предмет воспитания / К. Д. Ушинский // *Антология пед. мысли России первой половины XIX века*. — М. : Педагогика, 1987. — С. 42–48.

Ushinskij, K. D. (1987). *Chelovek kak predmet vospitanija* [The individual as upbringing object]. *Antologija ped. mysli Rossii pervoj poloviny XIX veka* [Anthology of Russia pedagogical idea of the first half of the XIX century]. Moscow, Pedagogica Publ., pp. 42–48.

8. Ter-Minasova, S. G. (1996). *Language, linguistics and life (a view from Russia)*. Moscow, 155 p.

Дата надходження рукопису 08.11.2017

Цель. Доказать на основе теоретического анализа и обобщения личного педагогического опыта преподавания иностранного языка в высшей школе, что выявление трудностей в изучении иностранного языка и способы их преодоления непосредственно способствуют постоянному росту уровня сформированности когнитивной автономности студентов.

Методы. Основные научные результаты получены с использованием комплекса общенаучных и специальных методов исследования, а именно: систематизации и обобщения, теоретического обобщения, анализа и синтеза.

Результаты. Теоретически обосновано и обобщено, что именно уровень способности к выявлению трудностей в изучении иностранного языка и способы их преодоления должны повышаться в прямой корреляционной зависимости от того, с каким материалом работает студент самостоятельно. И помочь ему в этом должна эффективная организация такой учебно-познавательной деятельности при обучении иностранному языку в высшем учебном заведении, которая способствовала бы постоянному росту уровня сформированности когнитивной автономности каждого отдельного студента для того, чтобы подготовить студента к абсолютной когнитивной автономности по завершении обучения.

Ключевые слова: когнитивная автономность, процесс обучения иностранному языку, учебно-познавательная активность.

Objective. *The objective of the article is to prove on the basis of theoretical analysis and synthesis of own pedagogical experience foreign language in teaching in higher school the revealing of difficulties in the foreign language studying and means of their overcoming directly contribute to the permanent growth of the level of students' cognitive autonomy.*

Methods. *The main research results are obtained applying the complex general scientific and special methods of investigation: systematization and generalization, theoretical generalization, analysis and synthesis.*

Results. *Theoretically substantiated and summarized that the level of revealing of difficulties in the foreign language studying and means of their overcoming should be increased in direct correlation, depending on the student's material works independently. The teacher and effective organization of the educational activities have to help while learning a foreign language in higher education, which would facilitate continuous growth of the formation of level of cognitive autonomy of the individual student in order to prepare the student for an absolute cognitive autonomy at the end of the study.*

Key words: *learning-and-cognitive activity, cognitive autonomy, process of foreign language training.*

УДК 37.02: 378 (045)

Малихін О. В.,
д-р пед. наук,
професор

Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна,
e-mail: malykhinalex1972@gmail.com

Удовіченко Г. М.,
канд. пед. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий
Ріг, Україна, e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua

РЕСУРСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОЕКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УНІВЕРСИТЕТУ

UDC 37.02: 378 (045)

Malykhin O. V.,
Grand PhD of Pedagogic
Sciences, Professor

National University of Life and Environmental Sciences of
Ukraine, Kyiv, Ukraine, e-mail: malykhinalex1972@gmail.
com

Udovichenko H. M.,
PhD in Pedagogic Sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade named
after Mykhailo Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua

RESOURCE-BASED APPROACHES TO THE UNIVERSITY EDUCATIONAL PROCESS DESIGN

Мета. *Проаналізувати й визначити можливості реалізації ресурсного підходу у сучасній дидактиці під час проектування освітнього процесу в університеті.*

Методи. *Вирішення поставлених завдань здійснювалось за допомогою використання таких методів, як: аналіз та узагальнення наукової й навчально-методичної літератури з проблем дидактики; системний аналіз; поєднання історичного й логічного методів у дослідженні; виокремлення підсистем складних об'єктів та їх системний аналіз, цілісні, інтегральні підходи до дослідження педагогічних явищ.*